

zdobě, podobu však vzorně přibližují profesionální, případně archivní snímky (zničený mariánský pilíř v Dobrušce, zničený mariánský sloup ve Vamberku z roku 1741 - jeho části jsou údajně uloženy na farním dvoře). Chybí přesnější lokalizace statuí (např. v horní části vsi, 500 m západně od kostela aj.), ovšem v době bezostyšných krádeží památek je takovoto záměrné opominutí jedním ze způsobů ochrany ohroženého předmětu. Bylo by možno diskutovat o oprávněnosti zařazení některých pilířů do tohoto soupisu (pilíř se sochou Panny Marie Bolestné nad Panskou Habrovou). Je jasné, že autoři nemohli proniknout do všech podrobností a skutečností, proto doplníme několik detailů. Bartošovice v Orlických horách: pilíř je otočen čelem k jihu, chybějící hlavy andělů z východního bloku jsou do doby restaurování uloženy. Častolovice: alianční erb patří Šternberkům a Starhembergům. Kostelec nad Orlicí: podstavec mariánského sloupu je uložen na jižní straně chrámu sv. Jiří, erb Kinských na podstavci svatojánského sloupu lze hypoteticky zařadit do 1. desetiletí 20. století, kdy byly stejné erby provedeny na řadě dalších drobných sakrálních objektů. Socha sv. Jana Nepomuckého je oproti sloupu výrazně poddimenzovaná - nejedná se o mladší náhradou původní figury? Podleší: sochu lze na základě lapidárního provedení hlavice soklu i sloupu datovat až do 19. století. Solnice: na horní části podstavce se nachází městský znak (dvě orlí křídla), po jeho stranách písmena MS (město Solnice) a dole letopočet 1714.

Sympatická brožura představuje jeden z důležitých předstupňů soupisu památek rychnovského okresu, jehož zpracování a publikování by bylo náročným, ale nesmírně potřebným a záslužným počinem.

Jiří Slavík

Eva MELMUKOVÁ, *Patent zvaný toleranční*.

Praha, Mladá fronta - edice Kolumbus 1999.

S blížícím se jubilejním rokem křesťanského letopočtu se zintenzívnil i zájem o křesťanství samotné. To se projevilo i ve zvýšené produkci odborné literatury, věnované tomuto jednomu z prvořadých fenoménů dějin naší civilizace. Publikace E v y M e l m u k o v é, vydaná v záslužné edici Kolumbus, však nepohybně mezi konjunkturální díla nepatří. Jejích více než dvě stě stránek je beze zbytku výsledkem seriózní a mimořádně pečlivé badatelské práce, skloubené s velikou dávkou tvůrčí invence.

Melmuková se důsledně obrací k pramenům a snaží se je interpretovat *sine ira et studio*, bez jakýchkoliv apriorně zaujímaných stanovisek. Kritická analýza dobového pramene je základní autorčinou metodou, jíž se vyrovnává se základním požadavkem moderní historické vědy - návratem k autentickým zdrojům, zbaveným nánosů následných výkladů, obvykle ideologicky cílených.

Při analýze období tolerančního patentu, tj. přibližně poslední třetiny 18. sto-

letí, usiluje autorka o postihnutí mnohem širších historických trendů a vrací se pro ně hluboko do minulosti. Hledá vzájemné souvislosti a neomezuje se na pouhou deskripci. Sleduje stopu českého evangelického křesťanství po celé 17. a 18. století, nejen na domácí půdě, ale i v zahraničí. Bez emocionálního zaujetí se zabývá i dosud v církvích stále velmi citlivým procesem rekatolizace v 17., ale zejména v 18. století, přičemž důsledně rekonstruuje misijní úsilí a místa intenzivního působení katolické církve, a to jak v české, tak i v německé populaci, žijící v našich zemích.

Zvláštním přínosem knihy je mj. analýza komunikačních kanálů tajných evangelíků v naší zemi a jejich propojení s českými evangelíky v exilu. Studie se detailně zabývá i záležitostmi komunikace při šíření znalosti tolerančního patentu samotného. Objevny je i nezaujatý podrobný rozbor různých nekatolických směrů, které se do rámce tolerančního patentu „nevešly“. Neméně zajímavý je pohled na toleranční patent jako na moment rozdělení českého evangelického hnutí, které bylo překonáno až sjednocením v Českobratrské církvi evangelické v závěru roku 1918.

Pro poznání dějin našeho regionu je kniha Evy Melmukové zvláště důležitá. Vždyť východní Čechy (a Podorlicko zvláště) patřily k významným oblastem českého evangelictví. V této souvislosti bývají někdy prezentovány v širší veřejnosti možná až příliš výlučně. Melmukové analýza však k jakékoliv „výlučnosti a jedinečnosti“ neopravňuje. Postihuje ale důležité momenty v historii tajných podorlických evangelíků, jakými byla např. známá „rebelie pro víru“ na opočenském panství v roce 1732, vznik prvního reformovaného sboru v Klášteře nad Dědinou v roce 1782 a řadu dalších událostí.

Práce Evy Melmukové se svou vědeckou poctivostí (ale i mimořádně čtivou formou) řadí bezesporu mezi to nejlepší, co bylo o historii českého evangelictví napsáno. Můžeme jen doufat, že vejde ve známost mezi co možná nejširší čtenářskou veřejností, zejména mládeží (pro niž je edice Kolumbus zvláště určena) a pomůže tak k odstraňování „historické ngramotnosti“, která je o této době poměrně značná.

Jiří Mach

Pavel ZAHRADNÍK, *Santini na opočenském
a sadovském panství.*

In: Průzkumy památek 6, č. 1, 1999, s. 5-20.

Průzkum bohatých archivních fondů může přinést řadu překvapivých objevů. Skutečnost, že Jan Blažej S a n t i n i pracoval pro rod Colloredo-Walsee i na opočenském panství, je všeobecně známa od šedesátých let, kdy na ni upozornila